

Ömərlə bir qutu macəra

Ağşəmsəddin

Rabia Gülcən Kardas

Gəncliyə Yardım
Fondu

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
YURTDIŞI TÜRKLER VE AKRABA
TOPLULUKLAR BAŞKANLIĞI

Bu kitab, Türkiyə Cümhuriyyəti Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi Türkiyə-nin Xaricdə Yaşayan Türk'lər və Əqrəba İcmalar İdarəsi (YTB) və Gəncliyə Yardım Fonduunun (GYF) iş birliyi ilə həyata keçirilən "Hər Uşaq Bir Çinardır" layihəsi çərçivəsində hazırlanmışdır.

Kitabın Orjinal Adı:
Akşemseddin

Müəlliflər:
Betülنur Aybegüm Taslı & Rabia Gülcən Kardaş & Dilarə Sevgili

Azərbaycanda Nəşrə Hazırlayan:
Dr. Abbas Qurbanov

Anadolu Türkçəsindən Azərbaycan Türkçəsinə uyğunlaşdırın:
Mehriban Əbdürəhimova

Redaktor:
Əziz Sultan

Rəssam:
Thukaa Kebriteh

Dizayner:
A. Hamdi Kapkiner
Nicat Qəribov

**Bu kitabın ilk nəşri Kaşif Çocuk Yayınları
tərəfindən həyata keçirilmişdir.**

**Kitabın səslisi versiyasını www.usaqkitabi.az
saytından dinleyə bilərsiniz.**

Bakı-2022; İpəkyolu Nəşriyyatı: 324-070
ISBN: 978-625-7003-32-2

Bakı Şəhəri Səbail Rayonu
Cəfərov Qardaşları, 16
Tel: (+994 12) 492 14 38
Mobil: (+994 51) 412 22 82
Web sayt: www.ipekyolunesriyyati.az
Elektron poçt: ipekyolunesriyyati@gmail.com

HÖRMƏTLİ OXUCU

“Rəhbər Elm Adamları” silsilə kitabları, etdiyi ixtiralarla və ya kəşflərə verdiyi dəstəklə elm tarixinə işıq tutan alimlərimizi tanıtmaq məqsədilə hazırlanmışdır.

Alimlərin, ixtiraların və texnoloji inkişaf mərhələsinin usaqlar, yeniyetmələr və gənclər üzərində daim müsbət təsiri olmuşdur. Bu səbəblə də alimlərimizin həyatlarını macəralı bir həyatın içində göstərməyə çalışdıq.

Hekayənin qəhrəmanı Ömər, babasının evinin çardağında tapıldığı sırlı qutunu açaraq oradan çıxan xəritədəki ulduza toxunur. Qutunun macərası ilə keçmişə səyahət edən Ömər, o anda ən parlaq ulduzun olduğu yera gedir.

Həmin bölgədə yaşamış və bütün dünyada kəşfləri ilə məşhur olmuş alimin tədqiqat mühitində qonaq olur. Ömər onu qonaq edən alimin kəşfləri və elm dünyasına qazandırdıqlarını yaxından tanımaq imkanı əldə edir.

Macəra ilə dolu bu sırlı səyahətində qəhrəmanımız çox əhəmiyyətli məlumatlar öyrənərək evə qayıdır və özünü çox xoşbəxt hiss edir.

Məqsədimiz elm tariximizdə zəhməti olan böyük insanları bütün dünyaya və gələcək nəsillərə tanıtmaq, yaxşı işlər görən insanları daim yaşatmaqdır.

Yaxşı oxuyan, oxuduqca fəallaşan, bəşəriyyətin xeyirli və məziyyətli gələcəyi üçün elmi tədqiqatla məşğul olan və elm həvəskarı gənclər olmağınız təmənnası ilə.

XOŞ MÜTAJƏLƏR.

AĞŞƏMSƏDDİN

- Deyəsan, yənə xəstələnmisən!..
- Ana yaxşı da. Bundan sonra daha diqqətli olacağımı söz verirəm. Bu dəfə həqiqətən mənim günahım deyil. Epidemiya var deyirlər.

Anama söz başa salmaq çətindir. Təbii ki, mənim hərarətim bu qədər yüksələndə mənə qulaq asmağı mümkün deyil. Çünkü ən xoşlamadığı şey, diqqətsizlik səbəbindən xəstə olmağındır. Təəssüf ki, çox vaxt da xəstə oluram. Amma gerçəkdən bu dəfə ağıllanmışam.

Anam əsəbi şəkildə danışmağa davam etdi:

- Oğlum, epidemiya var deyirsin. Bəs niyə başqları xəstələnmir? İmmunitetini qüvvətli saxla ki, mikroblar səni görəndə qaçsınlar.

- Ana, o qədər qorxuluyam ki, mikroblar məni görüb qaçsınlar? Əksinə, bu şirin uşağ'a dəymədən keçməyək, - deyərək daha çox üstümə gəlirlər.

- Ah oğlum, qızdırmadan yanırsan, amma gör fikrin həralardadır! Gəl bu şorbanı da isti-isti ye və yat. Ümidvaram ki, sabaha sağalıb duracaqsan.

Anam yenə də düz deyirdi. Qızdırmadan yanıldım, amma dilimi dinc saxlamırdım.

Həm qızdırmadan yanıram, həm də mənə isti şorba yedirirsən, – dedim. Bir anda dayandı və təəccübləndi. Həmin anda fikirləşirdim ki, bütün soyuq şorba reseptləri beynindən sürətlə keçir. Sən demə xəstələnməyimə səbəb olmuş dondurma və buzlu şirələr yadına düşmüşdü.

- Əlbattal! Sənə qalsə indi karamelli, şokoladlı, vanilli, limonlu böyük bir dondurma, üstündən də buzlu, südlü, ciyalaklı şirə istəyərdin.

- Heç ağlıma gəlməmişdi. Amma əla olardı.

- Bir az dəyişiklik olsun deyə səninlə gəzməyə getdik, sən iki dəqiqə yerində dayanmadın. Həm tərlədin, həm də tərli-tərli soyuq nə varsa yeyib içdin. İndi də deyəsən qızdırma başına vurub, yenə dondurma deyirsən.

- Ana, o boyda böyük parkda qaçmayıb neynəyacəkdim?

- Çox danışma, şorbanı ye görək.

Şorbamı yedim və anama təşəkkür etdim. Həqiqətən

də, bir az yatsam yaxşı olacaqdı. Özümü həm yorğun hiss edirdim, həm də gözlərim ağrıyırıldı. Anam işığı söndürüüb getdikdən sonra çox dayana bilmədim. Dərhal yatdım. Oyananda elə bildim səhər açılıb, amma hər yer qaranlıq idi. Durub saatə baxdım, hələ iki olmamışdı.

Yenə yatmaq üçün yatağıma uzandım, amma boşuna. Bu saatda nə çölə çıxməq olar, nə də kimisə oyatmaq. Nə edim ki, vaxtim keçsin deyə fikirləşəndə çardaq yadıma düşdü. Bəlkə, deyib yoxlamağa getdim. Temperaturu qalxmış bir xəstəyə bundan yaxşı hədiyyə olarmı? Ayaqlarımın ucunda pillələrlə çardağa qalxdım. Macəra qutusu-

nun qapağına toxunan kimi xəritadəki ulduz parıldamağa başladı, həm də Türkiyədə.

Gözlərimi açanda üzümdən rahatladıcı bir meh keçdi. Bu sərinlik çox yaxşıdır deyə fikirləşirdim ki, kimsə qolumdan tutub məni kənarə çəkdi:

- Ay oğlan, atları görmürsən? Çox sürətli gəlirlər, səni görməzlər, təpərlər, sonra ziyanlıq olar.

- Aa! Heç fikir verməmişdim. Hara gedirlər belə?

- Ağşəmsəddinin yanına gedirlər.

- Nə, Ağşəmsəddinmi, haradadır o?

Sualım havada qaldı. Məni kənarə çəkən kişi tələsik uzaqlaşdı. Arxasınca eləcə baxdım. Amma ona baxarkən məni izləyən bir nəfər diqqətimi cəlb etdi. Atının üstündə oturmuşdu. Onu gördüyüümü hiss edəndə yanına gəldi:

- Xeyir ola, piyada qaldın? Hara gedirsənsə mən aparmım.

- Ağşəmsəddini görmək istəyirdim.

- Gəl min tərkimə. Onsuz da
mən də onun yanına gedirdim.

Anam xəstə halda ata mindiyimi
görsə hər halda özündən çıxar deyə
özüm-özümə fikirləşdim. Görəsən
yenə tərlayərəm? Nə isə. Madam
ki buralara gəlmışəm, indi burada
olanları fikirləşim, – dedim. Yol boyu
yeni tanış olduğum atlıya Ağşəm-
səddin barədə suallar verdim. Bir
az keçəndən sonra izdihamı gör-
düm. Uzaqdan onu tanıdım. Saçı-
saqqalı kimi paltarları da ağappaq
bir insan. Digərlərindən seçilirdi.
İnsan, bu hər halda Ağşəmsəddin-
dir, – deyirdi. Etiraf etmək lazımdır
ki, kino qəhrəmanı kimi görünürdü.

AĞŞƏMSƏDDİNİN HƏQİQİ ADI ŞƏMSƏDDİN
MUHAMMƏD İBN HƏMZƏDİR, LƏQƏBİ AĞ
ŞEYXDİR. DƏMƏŞQDƏ DÜNYAYA GƏLMİŞDİR.
MƏDRƏSƏ MÜƏLLİMİ, HƏKİM VƏ ŞAIRDİR.

Sadəcə daha real. Həm də
çox yaxşı bir insan.

İki metr boyunda bir
pəhləvan deyildi, amma ilk
gördüyü anda insanların üzərində təəc-
cüb və heyranlıq hissi yaradırdı. İnsanın ona qanı isinirdi.
Amma bunun yüksək temperaturumla heç bir əlaqəsi yox
idi.

Ağşəmsəddinin yanına qədər atın üstündə getdik. Bizi
görən kimi, "Xos gəldin, oğlum, sən də xos gəldin, Ömər",
- dedi.

Necə yəni? Sən demə yol yoldaşım Ağşəmsəddinin oğlu
imis. Mən də heç çəkinmədən ona çoxlu suallar vermişdim.
Ağşəmsəddinin oğlu Mehmet məni işarə edərək atasına
çevrildi və:

- Artıq suallarına sən cavab verərsən. Heç dayanma-
dan sual verdi, - dedi və güldü.

AĞŞƏMSƏDDİNİN ELM VƏ TƏSƏVVÜFDƏ OLDUĞU KİMİ, TİBB VƏ ƏCZACILIQ SAHƏSİNDE DƏ ŞÖHRƏTİ VARDI. TİBB SAHƏSİNDE YOLUXUCU XƏSTƏLİKLƏR VƏ MİKROBLAR ÜZƏRİNDE TƏDQİQATLARI OLMUŞDUR. TƏDQİQATLARININ NƏTİCƏSİNDE TİBB BARƏDƏ TÜRK DİLİNDE “MADDƏTUL-HƏYAT” ƏSƏRİNİ YAZMIŞDIR.

Bu dəfə də Ağşəmsəddin məni öz atının tərkinə mindirdi:

- Suallarını ver, Ömər. Soruş ki, öyrənəsən, elmin qapısını sual açar.

Eh, artıq məni saxlamaq olar?

- Hara gedirik?

- Müqəddəs bir vəzifəmiz var. Sultan Mehmed Xan bizi gözləyir, Konstantinopol da Sultan Mehmedi.

- Necə yəni?

- Fəth etməyə gedirik.

Qulaqlarına inana bilmirdim. İstanbulun fəthinə gəlib çıxmışdım? Bilmirəm həyacandandır, yoxsa xəstəlikdandır, məni öskürək tutdu. Ağşəmsəddin xurcunundan kiçik bir

su qabı çıxarıb mənə uzatdı. Sudan içib bir az rahatlaşdım.

“Xəstələnmişəm”, - dedim.

“Keçmiş olsun”, - dedi. Bu dəfə xurcunundan başqa bir şey axtarıb tapdı. Mənə verdi və udmağımı tapşırdı.

- Bir azacidir. Nədir bu?

- Vücudda xəstəlik yayan xırda toxumlarla mübarizə etmək üçün hazırlanmış dö-

AĞŞƏMSƏDDİN, "XƏSTƏLİKLƏR İNSANDAN İNSANA GÖZLƏ GÖRÜNMƏYƏCƏK QƏDƏR KİÇİK TOXUMLAR VASİTƏSİLƏ KEÇİR" CÜMLƏSİ İLƏ İLK DƏFƏ MIKROB NƏZƏRİYYƏSİNİ ORTAYA QOYMUŞDUR. TARİXDƏ MIKROORQANİZMDƏN BƏHS EDƏN İLK ŞƏXSDIR. Ağşəmsəddin sadəcə bədən xəstəliklərini yox, ruhi xəstəlikləri də müalicə edirdi.

yüksü bitkilar.

- Mikroblara qarşı yəni?
- Hmm. Deməli siz mikrob deyirsiniz.
- Bəli, Mehmet abi xəstəliklərə mikrobların səbəb olduğunu necə kəşf etdiyinizi yolda danışdı. Bu cür kəşf sizin üçün çətin olmadı ki?
- Yaxşı bir həkim eyni zamanda yaxşı bir müşahidəçi olmalı, gördükleri arasında hökmən düzgün bir əlaqə qurmalıdır. İnsanları müşahidə edəndə xəstəliyin də necə yayıldığını kəşf edə bilirsən. Beləliklə də, gözlə görünməyəcək qədər kiçik canlıların xəstəlikləri yaydığını kəşf etdim.
- Əla! Bəs tibb elmini kimdən öyrəndiniz? Sadəcə tibbi

İSTANBUL FƏTH EDİLƏNDƏ ŞƏHƏR XALQI PADŞAH HESAB EDƏRƏK SULTANLA BIRLIKDƏ ŞƏHƏRƏ GİRƏN AĞŞƏMSƏDDİNİN ÜSTÜNƏ ÇİÇƏKLƏR ATIR. AMMA AĞŞƏMSƏDDİN BUNU QƏBÜL ETMƏYƏRƏK PADŞAHI GÖSTƏRİR. FATİH SULTAN MEHMED İSA, "ÇİÇƏKLƏRİ ONA VERİN, O MƏNİM MÜƏLLİMİMDİR", - DEYƏRƏK ONA OLAN HÖRMƏTİNİ GÖSTƏRİR. BELƏCƏ ŞƏHƏRƏ İLK DƏFƏ AĞŞƏMSƏDDİN DAXİL OLMUŞDUR.

oxumusunuz, yəni bu mövzuda təhsil aldınızmı?

- Sənəcə necə olmuşdur?
- Əslində tanış olduğum alımlar sadəcə tək istiqamətdə təhsil almayıblar. Mənim dövrümə görə bir-biri ilə əlaqəsiz kimi görünən elm sahələrində də təhsil alıblar.
- Elm bir bütövdür, Ömər. Sənin əlinlə gözün nə qədər bir-birindən fərqli olsa da, birlikdə işləyəndə daha güclü olurlar. Hərarətin çoxalanda bütün bədənинə təsir edir. Ürəyin bulananda, başın ağrıyanda da həmçinin. Vücudun bir yerindəki nasazlıq bəzən tamam başqa bir yerdə fəsad

AĞŞƏMSƏDDİNİN YAZDIĞI ƏSƏRLƏR BUNLARDIR:

*MADDƏTUL-HƏYAT (HƏYAT MADDƏSİ)

*NƏSIHƏTNAMƏYİ- AĞŞƏMSƏDDİN (AĞŞƏMSƏDDİNİN NƏSIHƏTLƏRİ)

*HƏLLİ-MÜŞKÜLAT (ÇƏTİNLİKLERİN HƏLLİ)

*KİTABU-TİBB (TİBB KİTABI)

*İSTANBULUN FƏTHİNDƏN SONRA ƏYYUB SULTANIN QƏBRİNİ AĞŞƏMSƏDDİN KƏSF ETMİŞDİR.

AĞŞƏMSƏDDİNİN QƏBƏLİ TÜRKİYƏNİN GÖYNÜK QƏSƏBƏSINDƏDİR.

verir. Çünkü bütün organlar bir-biri ilə əlaqəlidir. Elm də belədir. Riyaziyyat, astronomiya, biologiya, aczəciliq kimi elmləri də öyrəndim ki, hamısı mənim üçün faydalıdır.

- Bu atlar yaxşı atlardır, amma uzun yolçuluqda elə bil insan yorulur. Siz ata çox minmisiniz?
- Tabii ki, övlad. Bunlar yolçuluqları asanlaşdırın nemətlərdir.
- Çox səyahət etmisiniz?
- Mən Dəməşqdə dünyaya gəldim, bura isə Ədirnədir. Özün fikirləş.
- Mən öz dövrümüzdə nə Ədirnəni görmüşəm, nə də

İSTANBULUN FƏTHİNDƏN SONRA EYÜP SULTANIN QƏBRİNİ AĞŞƏMSƏDDİN KƏŞF ETMİŞDİR.
AĞŞƏMSƏDDİNİN QƏBİRİ İSA GÖYNÜKDƏDİR.

Dəməşqi. Deyəsan, çox geridə qalmışam.

- Hələ cavansan. Ümidvaram ki, görərsən, görməyini də məsləhət görürəm.
- Deyirlər insan işlədikcə zehni açılır. Bu düzdür?
- Zehin iş görməyə, əzbərləməyə vərdiş edir. Necə olsa işləyən dəmir paslanmaz.
- Oğlunuz dedi ki, çox gənc yaşda müdərris olmusunuz. Bu hərarət mənim yaddaşımı korlayıb. Elə bil daha əvvəl eşitmışdım, müdərris nadir?
- Mədrasədə dərs verən müəllim deməkdir.
- Hmm. Mədrəsələr bizim universitetlər kimi olduğuna görə, siz də professor sayılırsınız.
- Elə deyirsənsə elədir. Sən də professor olmaq istəyirsən?

- Əslində indidən elm sahəsində gündəlik yazıram. Tənidiğim alımlar barədə qeydlər aparıram. Gələcəkdə yaxşı bir professor olaram və ya elm tarixi mütəxəssisi. Bu yay Ankaraya dayımın yanına gedəcəyəm. Bu mövzunu onunla da müzakirə edəcəyəm.

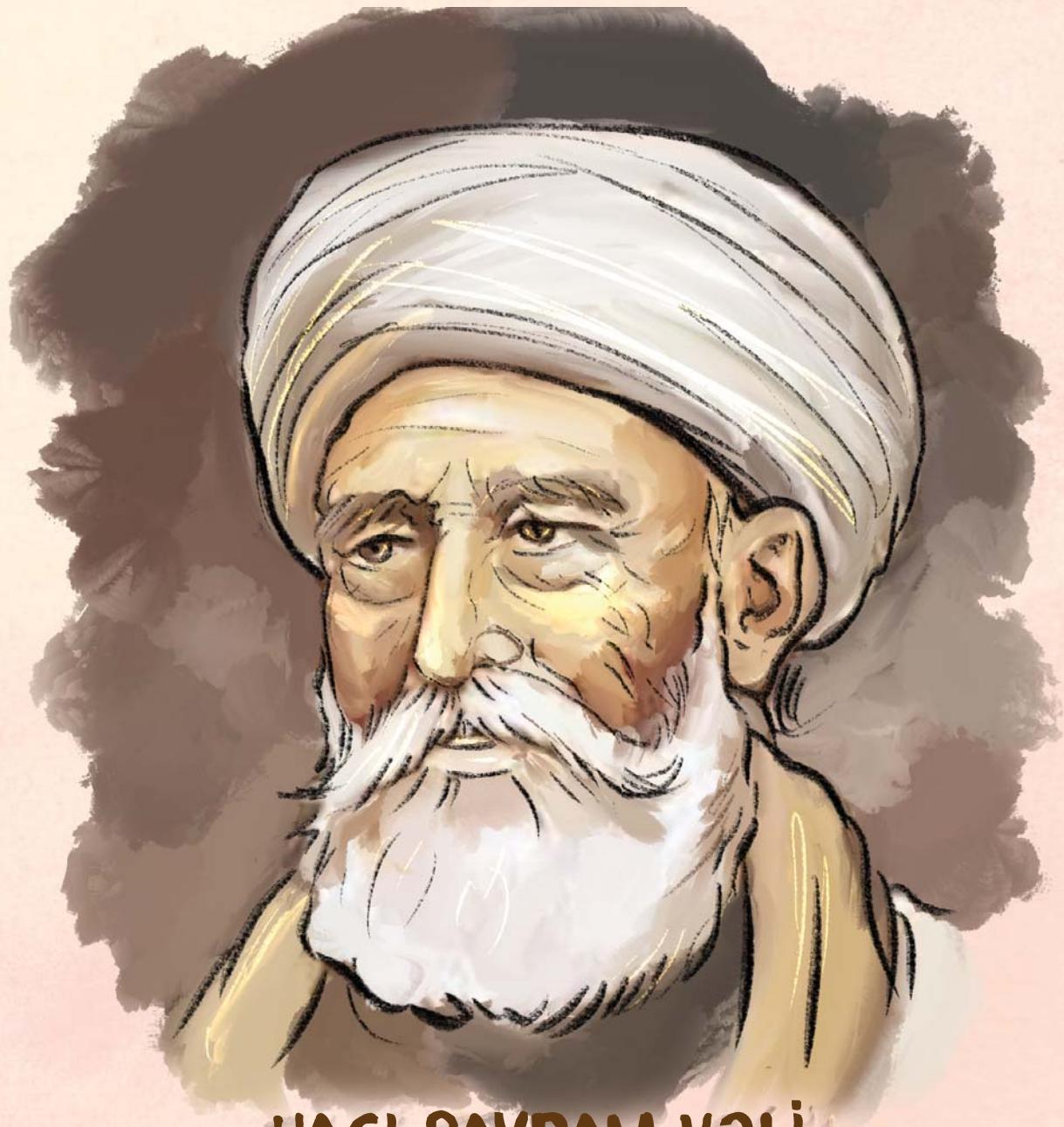
- Ankaraya getsən, hökmən Hacı Bayram Vəlinin də türbəsini ziyarət et.

- Əlbəttə, ziyarət edərəm. Onu tanıyırdınız?

- Həm tanıyıram, həm də sevirəm. Mənim müəllimlərimdən biridir. Mənəvi rəhbərimdir. Ankarada çox qaldım. Müəllimim Hacı Bayram Veli mənə torpağı qazib oraya toxum əkmək vəzifəsi vermişdi. Uşaq olanda da atamla alma ağacının altında oturub dərs oxuyardıq. Ömrə, mənə keçmiş xatırlatdın.

- Alma olsaydı, yeyərdik, sulu-sulu. Nə yaxşı olardı! İnsanın hərarəti olanda hər şeyin sulusunu istəyir.

Və bu dəfə Ağşəmsəddin xurcunundan alma çıxarıb

HACI BAYRAM VƏLİ

verdi. Özü də istədiyim kimi.

Qeyri-adi bir xurcundur, – dedim öz-özümə. Mən almanı dışlayəndə Ağşəmsəddin sakitcə danışmağa davam etdi:

– Ümid edirəm ki, fəthdən sonra qala divarının yanına da ağac əkmək qismət olar.

Deyəsən, atla yolçuluq eləmək məni bərk acdırmışdı. Alma yeyəndə bunu daha yaxşı başa düşdüm. Görəsən, iştahımın açılmağı sağalmağımın işarəsidir? Anam olsaydı, mütləq elə fikirləşərdi. Ah anam! İndi yanımızda olsaydı və bütün orduya bəs edəcək qədər şorba bişirsaydı, – deyə öz-özümə fikirləşdim. Ağşəmsəddin sanki acdığımı hiss etdi və atlardan ayrılib ağacın altında dayandı. Onu görüb oğlu da dayandı. Ağşəmsəddin oğluna:

– Mehmet, mən irəlidəki bulaqda əl-üzümü yuyum. Siz də qonaqla birlikdə yemək yeyin. Uzaq yoldan gəlib, amma ikramda qüsür etdik, – dedi.

Həmin vaxt, "Heç zəhmət çəkməyin", – deyəcək halda deyildim. Mehmet qardaşın çıxardığı çörək, pendir, alma, bir az da soğan ilə həyatımın ən yaxşı pikniyini elədim. Əməli, bu qədər az ərzaq ilə də ləzzətli nahar mümkün-dü. Mehmetdən niyə atasının da bizimlə yemək yemədiyini soruşdum.

- Atam çox az yemək yeyir. Hacı Bayram Vəlinin yanında buna vərdiş edib. Ümumiyyətlə, az yeyilməyini məsləhət görür. Deyir mədəsini az dolduranın beyni yaxşı işləyir, – dedi.

Bir anlıq loğmam boğazında qaldı. Mehmetin üzü güldü:

- Sən qonaqsan, həm də cavansan. İndi çəkinmə, yeməyini ye, – dedi. Bu sözdən sonra rahatlandım. Mehmet də atası kimi yaxşı danışirdı. Davam etməyini istəyirdim.

- Atanız başqa nəyi tövsiyə edir? – deyə soruşdum.

- DEYİR DAIM TƏMİZKAR OL. EVİNİ HÖRÜMÇƏK YUVASINA ÇEVİRMƏ, TƏMİZ SAXLA, QONAQLARA VƏ YAXINLARINA AÇIQ

SAXLA. TƏNBƏL OLMA.

NEMƏTLƏRİN QİYMƏTİNİ BİL. SULTANLARIN İLTİFATINA SEVİN-MƏ.

GÖRDÜYÜN İŞİ BADA VERMƏ, QAZANCINI VƏ ZİYANINI BİL.
HEÇ KİMƏ ƏZİYYƏT VERMƏ VƏ KİNAYƏ ETMƏ. ÖMRÜNÜN
UZUN OLМАĞINI İSTƏYİRSƏNSƏ ƏLİACIQ VƏ SƏXAVƏTLİ OL.

GECƏ KİMİ OL, BAŞQALARININ SİRRİNİ GİZLƏT.
HEÇ KİMİ PİSLƏMƏ, YALAN DANIŞMA VƏ BÖHTAN ATMA, HEÇ
KİMİN ÜRƏYİNİ SINDIRMA.

ATANI VƏ ANANI ADLARI İLƏ ÇAĞIRMA.
ÇÖRƏK QIRINTILARINI AYAQ ALTINDA QOYMA. DÜŞƏN ÇÖRƏYİ
GÖTÜRÜB YESƏN ZƏNGİN OLARSAN.

SƏNDƏN YAŞLI VƏ VƏZİFƏCƏ ÜSTÜN OLANLARIN QARŞISINDA
YERİMƏ, ONLARA QARŞI ƏDƏBLİ, TƏVAZÖKAR VƏ ƏLİACIQ OL.

DİRNAĞINLA DİŞİNİ QURDALAMA.
DARAQDAN ORTAQ İSTİFADƏ ETMƏ, BAŞQASININ DARAĞINA ƏL
VURMA.

Başqalarının misvakından (Bizə görə diş fırçası) da istifadə etmə.

ÇOX YUXULAMA, BU, QAZANCI AZALDAR.

**AĞLIN VARSA, TƏKBƏŞİNA SƏYAHƏTƏ ÇIXMA. BUNDA ÇOX
TƏHLÜKƏLƏR VAR.**

VAXTIN QIYMƏTİNI BİL.

BAŞQALARINA SEVGİ VƏ HÖRMƏTLƏ YANAŞ.

HEÇ KİMİN ÜRƏYİNİ SINDIRMA.

“Deyilənləri unutmamağa çalışacağam”, – dedim. Hətta bəzilərini dərhal anama deməliyəm. Evdə höriumçək toru görəndə dayana bilmir, əgər gündüz vaxtidırsa, onu hökmən təmizləyir. Gecə isə dəymir, indi yazılıq höriumçək özünə təzə yuva hazırlaya bilməz, səhər olsun, mən orani təmizləyim, o da gedib başqa yerdə özünə tor qursun, – deyə öz-özünə danışar.

Nahar başa çatmış, Ağşəmsəddin də gəlmışdı. Su qablarını da bulaqdan doldurmuşdu. Sonra içərik deyə xur-

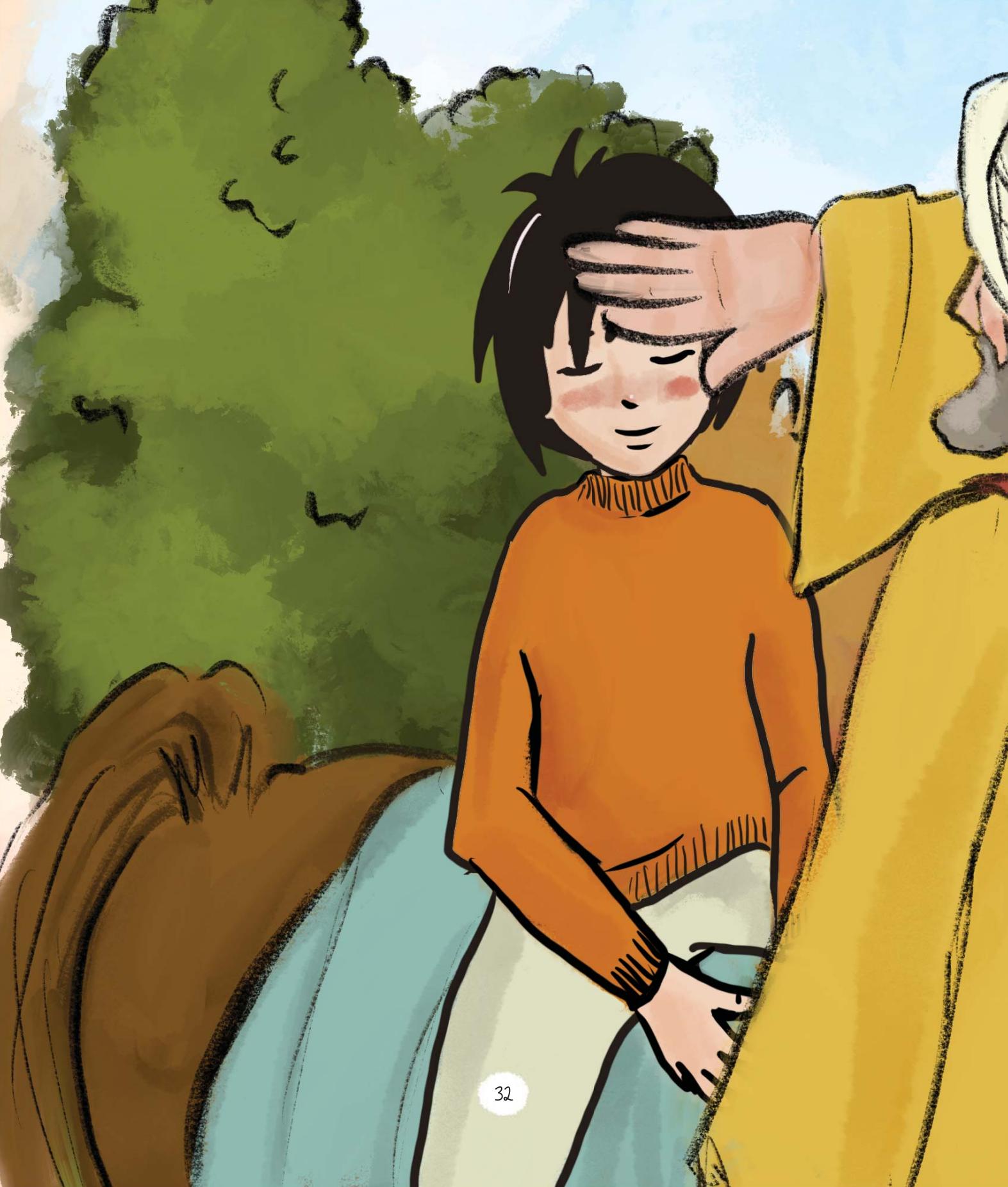
cununa qoydu. Yenidən atlara
minib yola rəvan olduq. Bu dəfə
məni ən çox həyəcanlandıran
sualı verdim:

- Sultan Mehmedlə necə ta-
nış oldunuz? Necə insandır?

- Atası II Murad ilə Hacı Bay-
ram Vəli görüşüb məsləhətləşər-
dilər. II Muradın arzusu ilə mən
şahzada Mehmedə müəllim təyin
edildim. O çox yaxşı bir tələbə-
dir. Nə öyrətsəm, dərhal qavra-
di. Sonra padşah oldu. Necə in-
san olduğunu soruşursan. Gecə
hamı yatanda öz hədəfləri üçün
plan hazırlayan, gündüz həmin
planlarla məşğul olan bir gənc-

dir. Bax indi də birlikdə şanlı
bir fəth niyyəti ilə at sürü-
rük. Bax belə bir gəncdir!

Ağşəmsəddinin Fatih
Mehmeddən bəhs etməyi
qarşısında heyran qaldım.
Mənim barəmdə də bu cür
danışılsaydı - deyə öz-ö-
zümə fikirləşdim.

Bir az daha iraliya getsək
və Sultan Mehmedi görsəm
olarmı? - deyə çəkinərək

soruşdum. Ağşəmsəddin çevrilərək üzümə baxdı. Əlini alnıma qoydu. Baxışından və əlinin buz kimi olmağından başa düşdüm ki, hərərətim yenə çoxalır. Ağşəmsəddin əllərini yavaşça gözlərimin üstüna endirdi və: "Onu da görərsən, övladım, indi bir az dincəl", - dedi.

- Oğlum, oğlum, haydi, oyan! Yenə üstün açıq qalıb. Hərərətin yenə çoxalmışdı?

Gözlərimi açanda anam yanında idi. Temperaturumu ölçdükdən sonra məni uzun-uzadı qucaqladı.

ÖZÜMÜ DƏYƏRLƏNDİRİRƏM

A. AŞAĞIDAKI SUALLARA MÜVAFİQ CAVABLAR VERİN.

1. Ömərin Ağşəmsəddin ilə qarşılaşmaq üçün çıxdığı zaman səyahətində ulduz hansı ölkənin üstündə parıldayırdı?

A) Amerika B) İran C) İspaniya D) Türkiyə

2. Ağşəmsəddin hansı ixtirası ilə mikrobiologiyanın banisi hesab edilir?

A) İstanbulun fəthində iştirak etməyi
B) Bitkilərlə maraqlanmağı
C) Xəstəliklərin mikroollarla yoluxmağını kəşf etməyi
D) Biologiya təhsili almağı

3. Ağşəmsəddin başqa hansı ləqəblə tanınır?

A) Ağ saqqal B) Ağ Şeyx C) Ağ bığlı D) Böyük Şeyx

4. Ağşəmsəddin hansı sahədə elm tədris etmişdir?

A) Riyaziyyat B) Astronomiya
C) Əczaçılıq D) Qastronomiya

5. Aşağıda yazılınlardan hansı biri Ağşəmsəddinin nəsihətlərindən deyildir?

- A) Heç kimin ürəyini sindırma!
- B) Təvazökar oll!
- C) Dişlərini dırnağınlə qurdala!
- D) Gecə kimi ol, sırları gizlət!

B. AŞAĞIDA YAZILAN CÜMLƏLƏRDƏN DÜZ OLANLARIN ƏVVƏLİNƏ D, SƏHV OLANLARIN ƏVVƏLİNƏ S YAZAQ.

- 1. () Ağşəmsəddinin xocası Hacı Bayram Vəli Konyadadır.
- 2. () Ağşəmsəddin mikrobiologiyanın banisi kimi tənir.
- 3. () Ağşəmsəddin İstanbulun fəthi vaxtı Sultan Mehmedlə birlilikdə olmuşdur.
- 4. () Ağşəmsəddinin qəbri İstanbuldadır.
- 5. () Ağşəmsəddini Fatih Sultan Mehmed üçün xoca təyin edən padşah II Muraddır.

C. AŞAĞIDAKI SÖZLƏRİ MÜVAFIQ CAVABLA BİRLƏŞDİRƏK.

1. Ağşəmsəddinin oğullarından biri.	a. Ədməşq
2. Ağşəmsəddinin qəbrinin olduğu yer.	b. Mikrob
3. Ağşəmsəddinin kəşfinə dövrümüzdə verilən ad.	c. Maddətul-Həyat
4. Ağşəmsəddinin dünyaya gəldiyi yer.	d. Mehmet
5. Ağşəmsəddinin bir əsəri.	e. Göynük

D. DÜŞÜNƏK VƏ YAZAQ.

1. Bir xəstəliyin necə yoluxduğunu müəyyən edilməsi, onun müalicə edilməsi üçün hansı əhəmiyyətə malikdir?
-
-

2. Ağşəmsəddin ilə tanış olsaydın, ona hansı sualları verərdin?
-
-

3. Ağşəmsəddini ifadə edəcək üç cümlə qursayıdın, bunlar necə olardı?

.....

.....

4. Ağşəmsəddinin nəsihətlərindən beşini yazın.

.....

.....

5. Bir həkim olsayıdın, hansı xəstəliklərin müalicəsini tapmaq istəyərdin?

.....

.....

.....

.....